לתרוצי סוגיא. למקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שרגליו ושוקיו רותתות ולא לסמיכת כל גופו: אני שונה אשה חולצת בהן. אלמא נעל קרינא ביה: **חמרא דאכפא.** חמור הנישא בכתפייה הלינים עושין אותו ונראה כמי שרוכב עליו ובמקומנו נקרא אלרפיס"ל: **קישורי.** אשקל"ש שמהלכין בהם במקום טיט וקשיא לי נהי דטהורין מטומאת מגע דפשוטי כלי עץ מינהו אבל מן המדרס למה טהורין: **פרמי.** טלמוסא הנקשרת על הפרלוף להבנית הנייס קטיס: **מתני' בקשרים.** מיפרס בגמרא: בזגין. אישקליט"ש של זהב לוי: **גמ' אדא מרי.** כך שמו: **קשרי פואה.** גרגל"ל[ה] קושרים בקשרים ותולין בצוארה לרפואה ולא ידענא למיזה חולי מוקמי. מעמידין החולי שלא יגדל: **ה'.** קשרים: **מסו.** מתרפאין: **נגרי.** פסיעות: **נפל פותא בבירא.** נפל רפואת הפואה בבור לאין אדם מזהר בכל אלו: **מאי אירא בנים.** לרב יהודה פריך מי קישורין דמתני' לרפואת חולי מינהו מאי אירא בניס: **נעגועין.** ברמור"ט מגעגע עליו ואינו יכול ליפרד ממנו ורפואה זו לא שייכא בנקטנת שאין האב מחבבן כל כך מתמילתן שיהיו מגעגעין עליו: **תפילין.** שיל ימינו קושרתו לשמאלו זהו סימן לגירסא: **סכנתא.** שמגעגע יותר מדאי: **סחופי כסא.** כוס שיש בו הבל כגון שעירו ממנו מיס חמין וכופהו על הטיטר למי שתה במעיו ואותו הכוס את הבשר ומושך אליו את המעיים ומושיבן במקומן: **לפוך.** בכפות ידיו ורגליו: **דרב הונא מבי רב.** כשהיה בא מבי רב שהוא רב וכן רב מבי ר' חייא ור' חייא ור' חייא מבי רבי: **מבסמי.** שכורין שהיו משקין את התלמידים ואלו מפני שחשובין הן היו עושין להן דבר להפיג את היין: **לגוייתא דיודיהו.** מוכי ידיהם דהיינו כף: **דציל.** שהולך ונעשה גדול כל שעה ממוש הבשר: **שיעא דדנא.** מגופת החבית: **דציל האי שיעא.** מתמת המיס: **ליחנק.** מי שנפרקה חוליא של מפרקת צואריו (ג) ונופלת בגרונו תולין אותו בראשו שיהא צואריו נפשטו ודומה לחניקה[ו]: **לפופי.** לגוררו בגבדים וקושרו בחגורה רחבה ומתייסרין פרקי אבריו שהן רכין ונשמטין בחבלי הילדה וקושרין אנמלגוויי"ר בגלו"ז: **מתני בנים.** שהי שמועות לחייבי בקטנים היה שונה בשם רבי (אלעזר[ח]) בר הונא משמיה דרב ממא בר גוריא: **בן.** שמעתא לחייבי בקטן מתני בשמיה: **תרוייהו.** געגועין ולפופי: **כל מנייני.** כל לחישות ומפני שכופלין אותן יש ג' פעמים ויש יותר קרי להו מנייני: **בשמא דאמא.** פלוני בן פלונית: **דמיפרשי.** כל לחשים שמפורש מיין כמה פעמים שיאמרו ויכפלו אותו: **כדמפרשי.** כופלין אותו כפי מנייני ולא מיפרשי בשם שהם כפולין ארבעין ותד זימנין: **אבן תקומה.** אבן שנושאות אותה נשים עוברות שלא יפילו וקורין לה קוטאנ"ל בלע"ז: **במשקל.** שוש דבר ששקלוהו כנגדה: **לתרוצי[ט] סוגיא עבידא הכא לסמוך עילויה הוא דעבידא וסמיך עליה:** (ט) **מטאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן לעזרה:** תני תנא קמיה דר' יוחנן נכנסין בהן לעזרה א"ל אני שונה אשה חולצת בו ואת אמרת נכנסין תני אין נכנסין בהן לעזרה: לוקטמין טהורה: מאי לוקטמין אמר ר' אבהו [א]חמרא דאכפא רבא[ב] בר פפא אמר [ג]קישורי רבא[ד] בר רב הונא אמר [ה]פרמי[ו]: **מתני'** הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזוגין[ז] וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: **גמ'** מאי קשרים אמר אדא מרי אמר רב נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה קשורי פואה אמר אביי (ח) אמרה לי אם תלתא מוקמי חמשה מסו שבעה אפילו לכשפים מעלי אמר רב אחא בר יעקב והוא דלא חזי ליה שמשא וסיהרא ולא חזי מיטרא ולא שמיע ליה קול ברזלא וקל תרנגולתא וקל ניגרי אמר רב נחמן בר יצחק (י) נפל פותא בבירא מאי אירא בנים אפי' בנות נמי מאי אירא קטנים אפי' גדולים נמי אלא מאי קשרים כי הא דאמר אבין בר הונא א"ר חמא בר גוריא בן שיש (ג) געגועין על אביו נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו אמר רב נחמן בר יצחק וסימנך תפילין וחילופא סכנתא אמר[ז] אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [ד]סחופי כסא אטיבורי בשבתא שפיר דמי ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [ה]מותר לסוך שמן ומלח בשבת כי הא דרב הונא מבי רב ורב מבי ר' חייא ור' חייא מבי רבי כי הוו מיבסמי מייתי משחא ומילחא ושייפי להו לגוייתא דידייהו וגוייתא דכרעייהו ואמרי כי היכי דציל הא מישחא ליציל חמריה דפלניא בר פלניתא (ו) ואי לא מייתי שיעא דדנא ושרי ליה במיא ואמר כי היכי דליציל האי[ז] שיעא ליציל חמריה דפלניא בר פלניתא ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [ו]מותר לחנק בשבת ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [ז]לפופי[ח] ינוקא בשבתא שפיר דמי רב פפא מתני בנים רב זביד מתני בן רב פפא מתני בנים ותרוייהו[ט] מתני להו באבין בר הונא רב זביד מתני בן קמייתא מתני באבין בר הונא והאי מתני לה ברבה בר בר חנה דאמר (י) רבה בר בר חנה לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי כדמפרשי ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני (יא)ת"ר [יב]יוצאין באבן תקומה בשבת משום ר"מ אמרו [יג]אף במשקל אבן תקומה ולא שהפילה אלא שמא תפיל ולא שעיברה אלא שמא תתעבר ותפיל אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי והוא דאיכוון ואיתקל בעי אביי משקל דמשקל מאי תיקו ואמר אביי אמרה לי אם לאשתא בת יומא לישקול זוזא חיוורא וליזיל למלחתא וליתקול מתקליה מילחא ולצייריה בחללא דבי צואר בנירא ברקא ואי לא ליתוב אפרשת דרכים וכי חזי שומשמנא גמלא דדרי מידי לישקליה ולישדייה בגובתא דנחשא וליסתמיא באברא וליחתמי בשיתין גושפנקי ולברזוליה ולידריה ולימא ליה טעונך עלי וטעונאי עלך אמר ליה רב אחא בריה דרב הונא לרב אשי ודילמא אינש אשכחיה ואיפסק ביה אלא לימא ליה טעונאי וטעונך עלך ואי לא לישקול כוזא חדתא וליזיל לנהרא ולימא ליה נהרא נהרא אוזפן כוזא דמיא לאורחא דאיקלע לי וליהדר שב זימני על רישיה ולשדיין לאחוריה ולימא ליה נהרא נהרא שקול מיא דיהבת לי דאורחא דאיקלע לי ביומיה אתא וביומיה אזל אמר רב הונא לאשתא

ולא שהפילה. ולא תאמר שלא המירו לאמה בה אלא לאשה שעלולה להפיל עוברה שהפילה כבר עוברה אחר: **ולא שעיברה.** שילדו לה שהיא מעוברת: **והוא דאיכוון ותקל.** שנמצא החפץ[ד] מאליו למשקל האבן ולא שהיסרו ממנו או הוסיפו עליו לכוונו: **בת יומא.** שהחזתו בכל יום: **זוזא חיוורא.** לרוף ומדם: **למלחתא.** למקום שריפת המיס שעושין נגרים על שפת הים להמשיך מיס לגריכות לחבות העשויות לכך וכשנתמלאו סותם המרילין והשמש שורף את המיס שנמלחין הן ונעשה מלח: **בחללא דבי צוארו.** תחת גרונו כנגד מפתחי חלוקו לשון רש"י הלוי: **נירא ברקא.** ליא[ה] של שער: **פרשת דרכים.** מקום שני דרכים מתפרצים: **שומשמנא גמלא.** גמלה גדולה[ו]: **דדרי מידי.** שטוענן כלום: **לישקליה.** לשומשמנא: **בגובתא דנחשא.** כמין קנה של נחשת: **ולסתמייה באברא.** יסתום פיה בעופרת: **גושפנקי.** חותמות וחלו דוקא שיתין נקט וחלו דוקא חותמות של זורה אלא קתימות הרבה זו על זו שעוה על העופרת ושוב זפת ושוב טיט: **וליברזוליה.** יעגנענו: **ולידריה.** יסחבו: **ולימא ליה.** לשומשמנא: **טעונך עלי.** מה שהיית נושא אשתו: **וטעונאי.** החולי שלי: **אינש אשכחיה ואיפסיק ביה.** חולי כזה שזה[ד] עושה וכי אמר ליה טעונך עלי זהו חולי של חבורו: **כוזא חדתא.** כלי חרס קטן חדש: **אוזפן.** הלוני: **וליהדריה ז' זימני ארישיה.** יקיפנו סביבות ראשו: **לאשתא** דמתרגמינן מרילי ימא (יהושע יא) שממשיך לתוכו מיס מן הים והמתה שורפתן והן נעשין מלח ואותו חרין קרי מלחתא [לקמן עג:]. **על שפת הים** חרילין עשויין שמי הים כנגיסים נהן והמותה מייבשתן ונעשין מלח והן מערבות מיס המלוחין ממקרא (יהושע יא) ומתרגמינן מרילי ימא [בתרגום עמ:]. **נירא ברקא.** ליא"ל של שיער בהמה [ע"ז כח:]. **גובתא.** קנה מלול [ברכות ו:].

לאשתא

עין משפט נר מצוה

פג א ב ג מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סימן שמ סעיף כ:

פד ד מיי' פכ"ל מהל' שבת הל' לא סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שכא סעיף מ וסעי' מג:

פה ה מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעי' מא:

פו ו ז מיי' פכ"ל שם הלכה לא:

פז ח ט מיי' פי"ט שם הלכה יד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שג סעיף כד:

רבינו חננאל

הכתיתין ומוגלא הזבה מרגלו זכין מתקבצין באותה החזיקה ולא יהו מצערין אותו בארכובותיו. **אמר אביי** טמא טומאת מת מפני שיש בו בית קבול והוי כלי. רבא אמר אף טמא מדרס כמו עגלה של קטן יוצאין בהן בשבת כי אינם (משא וכלים הם) [משתמטים]. **תני תנא** קמיה דרבי יוחנן נכנסין בהן לעזרה כלומר אינם סנדל כי אסור אדם לייכנס בסנדל בעזרה כדתנן (ברכות נד.) לא יכנס אדם להר הבית במקל ובמנעלו כו'. א"ל אני שונה אשה חולצת בסנדל של עץ ואתה שונה נכנסין. **תני אין נכנסין: לוקטמין חמרא דאכפי** גידם מי שדייו קצוצות עושין לו יד של עץ ונקרא חמרא דאכפי: **פרמי.** פי' פרמו יש מי שאומרים חתיכה של בגד שקושרין לזקנים (ב) **ששפתותיהן** מתרפטות: **קשורי קשורי פואה** משום רפואה. **בן שיש לו געגועין על אביו** יש מי שאומרים כי כשיגדל עצב הבן במיתת אביו נוטל רצועה ממנעל אביו הימין וקושרה בשמאל הבן ואומרים שמשקיט לבו ואם יחליף אומרים שהוא סכנה וסימנך תפילין והן שעל היד השמאל. **סחופי כסא אטיבורא.** פי' אם בולט טיבורו של אדם בחוץ ממעיו או אם ניקב מגיחין שם [כוס] קטן על טיבורו כדי שלא יבלוט ויתבקע ומניחין אותו עד שיתרפא. **הא** דשרו לבסימא לסוך מלח ושמן לכרעייהו פשוטה היא **פי' לחנק** פי' לפופי ינוקא. **אבן תקומה.** פי' אומרים כי יש אבן ידועה כשהיא תלויה על אשה הרה אינה מפלת וגם המשקל שכנגד אותו האבן מועלת ומותר לצאת בהן בשבת אבל

חשק שלמה על רבינו חננאל

(ב) עי' בגליון כסא הפרוך וכ"ה בל"ז נסא רמיא:

רב נסים גאון

ובמנעלו: **רב פפא מתני בנים תרוייהו.** כלומר שהיה שונה הראשונה בן שיש לו געגועין על אביו וזו האחרת לפופי משום אבון בר הונא אמר רב חמא בר גוריא. **והיה רב** זביד שוה עמו בשמועה ראשונה בן שיש לו געגועין על אביו וחלוק עליו בשמועה שניה לפופי ינוקא והיה רב זביד אומרה משם רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן. ולפי שהיתה השמועה הראשונה בן שיש לו געגועין על אביו והשניה לפופי ינוקא ואמר על שניהם מתני בנים זה הוא פירושם. והוזקקתי לכותבו הנה מפני שראיתיו קשה לתלמידים וביארתיו כדי שיתגלה לכל:

סליק פרק במה אשה

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [קידושין לא: וש"נ], (ב) [מכות יו.], (ג) עיין רש"י לקמן קי: ד"ה ואי לא, (ד) [נקמן קמז: ע"ש], (ה) תוספתא ספ"ה (ועי"ש בהגהות הגר"א), (ו) עיין שביעית פ"ז מ"ב ולקמן פט: (הגר"ש מדצטורא) ועיין רש"י לקמן סח. סוף ד"ה למנוטי ומש"כ עליו בחוס' הרא"ש כאן, (ז) [נכך לנקטמין], (ח) [וע"ע תוספות מנחות לא. תד"ה שיהא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס: (ב) שם בן שיש לו געגועין: (ג) רש"י ד"ה ליפנק וכו' נוטלו. נ"ב ס"א או נפלה לו ערלת הגרון ונופל בגרונו וכו': [ב34567 מהיות הכמה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קישורי וכו' **אינו מבא מדרס.** עיין מנחות דף לא ע"א תוספות ד"ה שילה:

הגהות וציונים

(א) [תרגום של ובמישור ובתרגומא ועי' בערוך ערך תרץ] (גליון): (ב) בד' פפד"מ **רפרם** וכ"ה ברי"ף (גליון): (ג) צ"ל **רבה** (דברי נחמיה) וכ"ה ברי"ף וברא"ש ובערוך ערך פדאמי ובכת"י: (ד) **[פרמאי** פי' חתיכה של בגד שקושרין לזקנים על פיהם למען ירום מפני ששפתותיהן מתרפטות ערוך ערך אנקטמין וע"ע בערוך ערך פרמא] (גליון): (ה) נדצ"ל בזגין (ב"ש) וכ"ה ברש"י: (ו) כת"י **ואמר:** (ז) צ"ל **דציל הא** (מהרש"ל (דפו"ר), וכ"ה ברש"י ועיין רש"ש): (ח) [פי' שמחברין איבריו כמו ויחבר תרגומו ולפוף ערוך] (גליון) ועיין תוס' לקמן קכג ע"א ד"ה אסורבי: (ט) צ"ל **תרוייהו** וכ"ה ברש"י (רש"ש): (י) בכת"י נוסף **ומכנים איש או אשה האצבע עד הגרון בכח ומגביה החוליא** למקומה: (כ) [צ"ל **אבין**] (גליון): (ל) צ"ל שנמצא החפץ **מכוון** מאליו (דברי נחמיה) וכ"ה ברש"י שברי"ף: (מ) צ"ל **ליצ"א** (ב"ש): (נ) בלשון ארמית אומר לכל דבר גדול גמלא. הרמב"ם בפי' המשנה כלאים פ"ג מ"ב (גליון): (ס) **חוליו בזה שהוא** עושה (כת"י):

ליקוטי רש"י

סחופי כסא. כפיית הכלי [יבמות מז.]. **לפופי.** אמנלוי"ן בלע"ז ולאו היינו לאפופי יונקא דאמרן לעיל בפרק כל הכלים (קכג.) דהא שמעינן ליה לרב נחמן דאסר אלא לפופי בעלמא כמו שטושין במגורות ופסיקיאות [לקמן קכט:]. **לפופי.** אומנלוי"ל כמו שטושין לקמן שיתיאבו אבריו ולא יתעקש [שם קמז:]. **אמרה לי אם.** אומנתו היתה [כתובות לט:]. **מלחתא.** מערפות מיס המלוחין

לאשתא תילתא. שמפת שליסית שבעה מג׳ ימים לג׳ ימים: סילוי. ענפים (ה) קטנים: ושבעה ציבי. קיסמים: כשורי. קורות: ושבעה סיבי. יתידות קייבל״ם בלע״ז: משבעה גשורי. גשרים: ז׳ סינרי. גנור הלתת חור האסקופה שליר הלתת קונב טו: כופרי. זפת שזופתין הספינות: ארבי. ספינות: ושבעה בוני (ג) כמוני. גרעיני כמון ל״ת טוי[ב] כמון גרס׳ מלת לגרוף: ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא. שבעה נימי מזקן כלב זקן: אשתא צמירתא. חולי שמחממת וקודחת את הגוף: וורדיני. סנה: ליחרוק. לשקרני״ר כמו דמיבלע מירקייהו דאלו טריפות (חולין דף עט:): ויאמר משה. משוס קיפיה מדוע לא יבער הסנה: כי סר. שיסור המולי: אל תקרב הלום. שלא יקרב זה המולי אליו: ליתתיה ולפסקיה. סמוך לקרקע. ליתמיה ישפיל: דמייכת. שאתה שפל: דחמיתא אשתא. שראית[ג] הלשם לסימטא. שמין קרו״ג בלע״ז: בזבזייה מסמסייה בסבסייה. שמות המלאכים על שם שקורעים וממסמסים ומכסכסים אומו. מן לשון מזעה: מארעא דסדום. כך הוא הלשם ולא מסדום גאו: בזך בזיך. אין לו משמעות אלא כך הוא הלשם: עייניך ביך. מראיך ביך שלא תאדיש יומר: אתריך ביך. שלא תרמיז: בקלוט. שנקלט זרעו בשרירי בטנו שלא יוליד: לכיפה. אונפול״ם אבעבועות כך לשון רבי ילחק ברבי מנחם ג״ע ולשון רבותי לכיפה למי שכופהו שד: לימא הכי. לתם בעלמא הוא: הוית דפקיק דפקיק הוית. לתם הוא: ליט תבר ומשומת. מקוולו ונשבר ומשומת יהא שד זה שבמו בר טיט בר טינא: לשידא דבית הכסא. אם הזיק[ד] לימא לתם זה: אקרקפי דארי. גרלתם המרי זכר: ואאוסי דגודייתא. ומחוטס לגיאה נקבה: אשכחתא לשידאי בר שריקאי פנדאי. כך שמו: במישרא דכרתי חבטיה. בערוגת כרשן הפלתיו: בלועא דחמרא חטרתיה. בלחי החמור הלקיתיו: מאן תנא. דקתני וכל אדם ואפילו עני שבישראל: רבי שמעון. בפרק שמונה שרצים: בני מלכים. הלכך לעני נמי חזיא ולא גנותא דידיה לליתחזיא כיוהרא ושליף מי נמי דמגו לחידוש הוא שליף ומחוי: בארוג בכסותו. דלא שליף ליה ומחוי: מתני׳ דרבי האמורי. ימוש הוא[ד] וכתיב ובחוקותיהם לא תלכו (ויקרא יח): גמ׳ לשיחלא. לכאב הלחון ותולין בלחזו: לשינתא. יש שעשלו כדי שיישן ויש כדי שלא יישן: דחייא. של שן[ה] שועל מי: לזירפא. נפח מכה דכל פרזלא זריף[ו] והאי מסי לזירפא: שיש בו משום רפואה. שנראית רפואתו[ז] כגון שתיית כוס ותחבושת מכה: ופרכינן הא אין בו כו׳. כגון לתם שאין ניכר שיהא מרפא יש בו משום דרבי האמורי בתמיה: דליכחוש חיליה. שעל ידי שהוא שמן וכמו רב פירותיו נושרין: דליחזייה אינשי. ולסיממנא עבדי ליה לאודעי דמשיר פירותיו: טמא טמא. הוא עצמו אומר טמא[ח] רחקו מעלי: כובסי. אשכול תמרים וסימן הוא משיר פירותיו: בפרק אמוראי. בפרק אחד[ט] שנוי בתוספתא דמסכת שבת בהלכות דרבי האמורי: א״ל. רבי חייא לתנא: כולהו אית בהו. כל השנויות שם אל תטעה לומר באחד מהן אין בו משום דרבי האמורי אלא בכולן אתה שונה יש בו לבר מהני ב׳ אלו שאפרש לך: [י] מי שיש לו עצם וכו׳ ולתם דנעצתא כמחט אלו ב׳ לבדם אין בהם: חד חד נחית. לתם הוא: לאדרא. עצם של דג שיצא לאדם בשבת: שייא שייא. לתם הוא רד רד: המומר

מלכים יוצאין בזגין מאן תנא ר״ש היא כו׳. פי׳ הקונטרס וליכא למיתם דילמא מחייבי בהו ואתי לאתויי וא״ת מכל מקום ליתום דילמא מיפסיק ואתי לאתויי כדאמרינן לעיל[ב] גבי עבד דלא יצא בחותם שבצואתו וי״ל דהכא מירי בחלוים בשלשלת דלא מיפסקי[ג] וריב״א פירש דבירושלמי[ד] מוקי לה בקטנים דאפילו אי פסיק ומייתי לה ליכא איסור והכי איתא בירושלמי ר׳ זעירא אומר בזוג שבצואתו ומהו כל אדם דקתני במתניתין בין קטנים עשירים בין קטנים עניים מתניתין[ה] פליגא עליה דרבי זעירא ולא בזוג שבצואתו כאן בגדולים כאן בקטנים פירוש ההוא דלא יצא בזוג שבצואתו בגדולים דלמא מיפסיק ואתי לאתויי והא דאמרי הכא בקטנים דליכא למיתם כדפי׳ מ״מ יש לדקדק אמאי נקט בני מלכים כיון דליכא משום אי מייתי להו קטן בידים וי״ל דאי לאו בני מלכים הוו מחייבו עליה בני מלכים[ו] כל שעה ואי אפשר שלא ישמע אביו מעולם ויטלם אביו בידו ואתו לאתויי אבל אי בני מלכים לא מחייבי אם כן אפילו אי מיפסיק ליכא למיתם דילמא מייתי להו אמה דלא שכיח שיהא אביו בידו בשעה שיפסוק:

הדרן עלך במה אשה

לאשתא תילתא לייתי שבעה סילוי משבעה דיקלי ושבעה ציבי[ה] משבעה כשורי ושבעה סיבי משבעה גשורי ושבעה קטימי משבעה תנורי ושבעה עפרי משבעה סנרי[ז] ושבעה כופרי משבעה ארבי ושבעה בוני כמוני ושבעה ביני מדיקנא דכלבא סבא ולציירינהו בחללא דבי צוארא בנירא ברקא א״ר יוחנן לאשתא צמירתא לישקל סכינא דכולא פרזלא וליזל להיכא דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא ליחרוק ביה פורתא [ח] ולימא [ט] וירא מלאך ה׳ אליו וגו׳ למחר ליחרוק ביה פורתא ולימא [י] ויאמר משה אסורה נא ואראה למחר ליחרוק ביה פורתא [יא] ולימא [יב] וירא ה׳ כי סר לראות וגו׳ א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ולימא [יג] ויאמר אל תקרב הלום וגו׳ אלא ליומא קמא לימא וירא מלאך ה׳ אליו וגו׳ ויאמר משה וגו׳ ולמחר לימא וירא ה׳ כי סר לראות ולמחר ויאמר (ה״[יד]) אל תקרב הלום וכי פסק ליה ליתתיה ולפסקיה ולימא הכי הסנה לאו משום דגביהת מכל אילני אשרי הקב״ה שכינתיה עלך אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי קודשא בריך הוא שכינתיה עלך וכי היכי דחמיתיה אשתא לחנניה מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי כן תחמיניה אשתא לפלוני בר פלונית ותיערוק מן קדמוהי לסימטא לימא הכי בז בזייה מם מסייא כם כסייה שרלאי ואמרלאי אלין מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין בזך בזיך בזבזיך מסמסיך כמון כמיך עייניך ביך עינך ביך אתריך בך זרעיך בקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רביא כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית לכיפה[יד] לימא הכי חרב שלופה וקלע נטושה לא שמיה יוכב חולין מכאובין לשידא לימא הכי הוית דפקיק דפקיק הוית ליטא תבור ומשומת בר טיט בר טמא בר טינא כשמגז מריגז ואיסטמאי לשידא דבית הכסא לימא הכי אקרקפי דארי ואאוסי דגודייתא אשכחתון לשידאי בר שריקא פנדא במישרא דכרתי חבטיה בלועא דחמרא חטרתיה: ובני מלכים בזגין[טו]: מאן תנא א״ר אושעיא רבי שמעון היא דאמר [טז] כל ישראל בני מלכים הם רבא אמר [יז]באריג בכסותו ודברי הכל: **מתני׳** [יח]יוצאין בבצית החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה דברי ר״מ[יט] וחכמים אוסרין אף בחול משום דרכי האמורי: **גמ׳** יוצאין בבצית החרגול דעבדי לשיחלא ובשן של שועל דעבדי לשינתא דחייא למאן דניים דמיתא למאן דלא ניים: ובמסמר מן הצלוב: דעבדי לזירפא: משום רפואה דברי רבי מאיר: [כ] אבי ורבא דאמרי תרוייהו [כא]כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי הא[כב] אין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו (וצובע אותו[כג]) בסיקרא באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא מאי רפואה קעביד כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי כדתניא [כד] וטמא טמא יקרא [כה]צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסי בדיקלא כי האי תנא תני תנא בפרק [כו] אמוראי קמיה דר׳ חייא בר אבין א״ל [כז]כולהו אית בהו משום דרכי האמורי לבר מהני מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו ולימא הכי חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד אין בו משום דרכי האמורי לאדרא[כח] לימא הכי נעצתא כמחט נעלתא[כט] כתרים שייא שייא[ל] האומר

מסורת הש״ס
עם הוספות

ה) [ע״ מוספות שבועות טו: ד״ה אסור], ו) נקמן קיא. קכח. [ב״מ קיג:], ג) מולין עז:, ד) מו״ק ה. [סוטה לב:] חולין עח. כלה פו., ה) עי׳ בערוך ערך אמורי, ו) עיין לקמן קלד. ויבמות עו., ז) פ״ז וש״מ, ח) נח., ט) עיין תוס׳ לעיל נח. ד״ה מ״ש, י) ריש ה״ט.

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה סילוי ענפים קטנים: (ב) ד״ה ושבעה מיני כמונא גרעיני:

גליון הש״ס

גמרא ולימא וירא מלאך. עיין שבועות דף טו ע״ב תוס׳ ד״ה אסור. ופסחים דף קיא ע״א תוס׳ ד״ה נפתח: שם אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו משום רפואה. עיין בב״מ דף כז ע״ב תוס׳ ד״ה כיס ומרגלי: שם כולהו אית בהו משום דרכי האמורי. עיין תשובת רשב״ש סימן תי״ג תלרוסה:

תורה אור השלם

א) וַיֵּרָא מַלְאַךְ יְיָ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל: [שמות ג, ב]

ב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְّנֶה: [שמות ג, ג]

ג) וַיַּרְא יְיָ כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: [שמות ג, ד]

ד) וַיֹּאמֶר אַל תִּקְרַב הֵלֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא: [שמות ג, ה]

ה) וְהִצַּרְעַת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּבָדָיו יִהְיֶה פָרֻעַ וְעַל שָׂפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: [ויקרא יג, מה]

ליקוטי רש״י

אשתא צמירתא. חולי שקורין מלו״ש למירקת פס כמו לגמרה לגמרי בגנגא קמא (ס.) [פסחים כה:]. חולי מתה בלע״ז מלוו״ד לשון צריפה ומומומות ותוגמתו בהכותם לאן לדיר (ב״ק ס.) לגמרא לגמרי. סימטא. קלו״ג בלע״ז נפת העומד בחלם [ע״ז כח:]. משום דרכי האמורי. חיטוי וכמיב (שמות כג) ולא תעשה כמעשיהם [חולין עז:]. שיש בו משום רפואה. כגון מעקה או פס או לתם שלוחם על המכה. אין בו משום רפואה. כגון שטוחין שלא על המולי כגון קטרת שלא בפרשת דרכים וכיוצא בהם שהומין לגיחוה [שם:]. דליכחוש חיליה. שמרוב שומנו הוא משיכן. דליחזייה אינשי. שיסיגת פירותיו. וטמא טמא יקרא. לוצה ולאומר טמא הוא [שם עח.]. כובסי. על שם שתלויים כדאמרינן כמאן תלינן כובסי בדקלא תלאי של תמרים [ב״מ קא:]. כל דבר התלוי בתמונר קרי ליה כובסא כדאמר לחזל גרמא ותמיה לכובסא ואמר תמרי בלאו הן הגולין (מכות ח.) [שבועות מא.]. הוא שאכול הסמרים המקובלים יחד [מכות ח.]. כי האי תנא. לנקש עליו רגיס לרמיסה [חולין שם].

עין משפט
נר מצוה

פח א מיי׳ פי״ט מהל׳ שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סימן שז סעיף ג:
פט ב ג מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע שם סעיף כז:
צ ד מיי׳ פ״ו מהלכות טומאת צרעת הלכה ח וסמג עשין רלה:

רבינו חננאל

אבל משקל דמשקל עלתה בתיקו. וכל [תיקו] דאיסורא [לחומרא] ואין יוצאין בה בשבת. בני מלכים בזוגים. אוקמה (רב) [רבא] בזוג ארוג בכסות ולדברי הכל כי האי גוונא שרי. (פר׳) [פי׳] שיחלא פצע האוזן. פי׳ זירפא [עגביתא] (עכיבתא). אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי: ירושלמי רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל שמרפא אין בו משום דרכי האמורי

הגהות וציונים

(ט) [בערוך (ערך שב) גרס שיבי פי׳ תחיכה קטנה] (גליון): (ג) [גירס הערוך סוכרי פי׳ קברים ע״ש בערך סכר א׳] (גליון): (ג) על פי המהרש״ל: (ד) [גיר׳ הערוך לכיבא בערך כב ג] (גליון): (ה) יש להוסיף וכו׳ כי הגמרא קאי על המשך לשון המשנה (משאת ישעיה): (ו) [גירס הירושל׳ דברי רבי יוסי ר׳ מאיר אוסר אף בחול] (גליון): (ז) [מלת ״הא״ ליתא בחולין ומשמע שם דהכל מדברי אביי ורבא ועי׳ בפירש״י דהכא ד״ה שיש וכו׳ ופרכינן הא אין בו וכו׳] (גליון): (ח) [גירסת הערוך לאדדא] (גליון): (ט) בדפו״ר נגעצת[ה] כמחט נגעלתה, וכן נראה דצ״ל בה״א כמו שהוא ברש״י (משאת ישעיה): (י) [גירסת הערוך (ערך שח) שח שח פי׳ המס המס] (גליון): (כ) בדפו״ר בוגי (ונכון) או שצ״ל בולי כמו בול של מלח לקמן ע״ב (דק״ס ורש״ש): (ל) שראתה (רש״ש, וכ״ה ברש״י ע״י): (מ) כת״י אם הזיקו: (נ) עיין רש״ש: (ס) צ״ל שן של שועל שחי (דפו״י): (ע) צ״ל רפואה וכ״ה ברש״י שברי״ף (מנחם משיב נפש): (פ) יש להוסיף טמא אני (באה״מ): (צ) כפי הנראה הכל דבור אחד עם דבור הקודם (גנזי יוסף): (ק) צ״ל מתניתא (בדפו״ר מתני׳ כ״ה במהרש״א ועי״ש והבריתא היא לעיל נח ע״א: (ר) תיבות ״בני מלכים״ השני יש למחוק (יד דוד ע״י ש״):

כלל גדול. כל היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת כו'. פי' בקונטרס אע"פ שלא נודע לו בינתים אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו יום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות וקשה לה"ר אליעזר דאמר בגמרא (לקמן דף ע:) קלר וטמן כגרוגרת בשבת וחזר וקלר וטמן כגרוגרת בחדון שבת ושגגת מלאכות קלירה גורלת קלירה וטחינה גורלת טחינה פירוש ואינו חייב אלא אחת ובשבת אחת אחרי דבשתי שבתות היה חייב שתים דימים שבינתים הויין ידיעה לחלק אלמא אע"פ שנודע לו קודם קלירה אחרונה שאותו יום שבת הוא דחדון שבת קלר וטמן אפי' הכי לא הויא ידיעה ותשיב הטעם אחד כיון שלא נודע לו שחטא שהרי סבור שהמלאכה מותר' וטעמא משום דכתיב[1] אז הודע אליו חטאתו[2] שיהיה לו ידיעת חטא ועוד הקשה ריב"ם דבגמרא מפקינן לה מקרא ואי כדפי' בקונטרס שאי אפשר שלא נודע לו למה לן קרא ועוד קשה לר"י דתנן בפרק אמרו לו (כריתות דף מז.) א"ר עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה כו' אמר ליה[3] חייב על כל אחת ואחת ק"ו מנדה כו' ופליגי התם אמוראי בגמרא היכי בעי מיניה וקאמר בסוף שמעתא[4] ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וחדון מלאכות הוא דבעא מיניה אי ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק או לא נדה מאי ימים שבינתים איכא ומשני שבא עליה וטבלה ולאתה וחזר ובא עליה והתם אפילו איחרה כמה שנים ולא טבלה חשיב הכל העלם אחד אלא כשטבלה[5] ימי היתר שבינתים אע"פ דלא ידע כמי שידע דמי ה"נ גבי שבת אע"פ שלא שמע ימי היתר שבינתים הויין ידיעה לחלק דגזרת הכתוב היא שתהא שמירה לכל שבת[6] ותימה דהתם ליף רבי אליעזר שבת מנדה ואדרבה בשבת כתיב קרא ובנדה לא כתיב ונראה לר"י דהא דנפקא לן מקרא בגמרא היינו כרבי אליעזר[7] ברבי שמעון דהתם דאמר לא כך שאלו רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא הבא על הנדה והשיב לו רבי אליעזר דחייב על כל אחת ואחת ק"ו משבת: האומר גד גדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו משום דרבי האמורי ר' יהודה אומר גד אינו אלא לשון ע"ז שנאמר[8] העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרבי האמורי[9] דונו דני יש בו משום דרבי האמורי ר' יהודה אומר אין דן אלא לשון ע"ז שנאמר[10] הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן האומר[11] לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנבך לטובה יש בו משום דרבי האמורי[12] האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרבי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרבי האמורי המבקעת[13] ביצים בכותל (והטח[14]) בפני האפרוחים יש בו משום דרבי האמורי והמגים בפני אפרוחים יש בו משום דרבי האמורי המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרבי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרבי האמורי המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרבי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין[15] בשברי זכוכית מפני הסכנה תנו רבנן[16] נותנין בול של מלח לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק אמר רב[17] זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר משום[18] בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרבי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כום וכום שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון:

הדרן עלך במה אשה

כלל[19] גדול אמרו בשבת[20] כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת[21] היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל הרבה. על ידי שגגת שבת שעכשו שבת היום מדקתני סיפא היודע שהוא שבת מכלל דרישא בדאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתים שחטא: חייב על כל שבת ושבת. חטאת אחת לכל שבת ולא נודע לו בינתים והעלם אחד הוא אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק[1] אע"פ שלא שמע בינתים שאותו היום הוא שבת אלא שלא נזכר לו במלאכות שנעשו[2] בו ושגגה קמייתא משום שבת הוא דהואי והא אתיידע ליה ביני ביני לגבי כל חדא שבת חדא שגגה היא ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיתייב אלא חדא דכולה שבת חדא שגגה דהא לא שגג אמלאכות דידע הוא שבמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שבמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות כולה חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתים ולענין שגגת שבת הוא דאיכא למימר ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק אבל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת דשגגה לאו בשבת הוא אלא במלאכות ושגגות טובא הוו לשבת אחת ובגמרא (לקמן דף ע.) ליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת ומסתברא דחיובא בחדון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא ופטורא בשגגת שבת וחדון מלאכות דחדא שגגה היא:

אב

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"ח מהל' ע"ז הלכה ד סמג לאוין נא טור"ע יי"ד סימן קנט סעיף ג:

א ב מיי' פ"ז מהלכות שגגות הלכה ב:

ב ג שם הלכה ג:

רבינו חננאל

(כפסא). ת"ר נותנין בול של מלח לתוך הנר כדי שתאיר ותדליק. טיט וחרסית תחת הנר כדי שתמתין ותדליק. חמרא חייא לפום רבנן ותלמידיהון:

הדרן עלך במה אשה יוצאה

כלל גדול אמרו בשבת. אסיקנא

ליקוטי רש"י

גד גדי וסנוק לא. סתגגר ממלי ואל תהי עיף. סינוק לשון עייפות [פסחים ג:]. **העורכים לגד שלחן.** שם עכו"ם העשוים על שם המזל ובלשון משנה יש גד גדי וסינוק לא [ישעיה סה, יא ופירש במהרש"א ח"א]. שכן עושין שמניחין שלחן ערוך ממאכל ומשתה לשם אותה עצודה זכה שקורין גד [סנהדרין צב.]. **חי אלהיך דן.** אחד מן הטעגלים שהעמיד ירבעם בדן [עמוס ח, יד]. **השובח עיקר שבת.** דסבור לא נכתבה שבת בתורה דהיינו העלם זה וזה בידו שגגת שבת ושגגת מלאכות. **חטאת אחת.** על כולן [למדא] שגגה היא והתם ליכא למימר ימים שבינתים הויין ידיעה דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שלמוד. **היודע עיקר שבת.** שידע שלרבעים אבות מלאכות אסורות בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת דהיינו שגגת שבת וחדון מלאכות ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ולא נודע לו בינתים שחטא. **חייב על כל שבת ושבת.** מטאה אחת משום דימים שבינתים הויין ידיעה לענין שגגת שבת ואינו חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת דהא שגגת שבת וחדון מלאכות [אינו חייב אלא אחת] [כריתות טז:]. דלא אמרינן מדא שגגה אלא אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה דדמי כמי שנודע לו בינתים דשבת הוי והוי כעושה מלאכה אחת בכמה העלמות [שם:]. **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** ואומן שעשה בזו עשה בזו דשגג במלאכות הרבה בסבור מלאכה זו מותרת חייב על כל מלאכה ומלאכה על שבת [אחת] [שם:].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [תוספתא פרק ח], **ב)** [שם פרק ז], **ג)** [תוספתא פרק ב], **ד)** כריתות דף מז:, **ה)** פסחים ג:, **ו)** כריתות טז. ע"ש, **ז)** ויקרא ד כח ועיין תוס' לקמן קה. ד"ה רבן גמליאל, **ח)** עיין שבועות יט., **ט)** יז., **י)** לקמן סט סע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמרא שמתבטל מסרה אבל אסרו חכמים בשבני זכוכית: **(ב)** רש"י ד"ה סמנקעת וכו' ולא תלה דגרסי מקבעת כל"ל ומיבא ביליס נמתק: **(ג) בא"ד** האפרוחים מחרחרת **ס)** הקליפות:

תורה אור השלם

א) וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְיָ הַשְּׁכֵחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הַעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְּאִים לַמְנִי מִמְסָךְ: [ישעיה סה, יא]

ב) הַנִּשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חַי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא יָקוּמוּ עוֹד: [עמוס ח, יד]

ג) כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנִדַּח עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר: [דברים כ, יט]

הגהות וציונים

א) [בערוך ערך קבע איתא **מקבעת** ופי' כדאיתא ברש"י] (גלילון): **ב)** על פי המהרש"ל דפר"ר: **ג)** צ"ל אמר **מר** זוטרא (דפו"י, כת"י, ונכון. דק"ס): **ד)** צ"ל שנעשה (כת"י וכ"ה ברע"ב ובר"ן, ובדפו"ר "שנעשה"): **ה)** נדצ"ל אמר **ליי: ו)** יש להוסיף **ואיכא** ימי היתר (באה"מ): **ז)** צ"ל כרבי אלעזר ברבי שמעון (ב"ש): **ח)** וכ"ה בדפו"ר, (תכון. דק"ס):